

**Prof. dr Boro Tramošljanin, naučni savjetnik Evropskog defendologija  
centra Banja Luka**

## **RAZLIČITE SOCIOLOŠKE INTERPRETACIJE DRUŠTVENE MOĆI**

U odnosu na fenomen vlasti čemu sociolozi nisu posvetili dovoljnu pažnju društvena moć je došla u epicentar njihovog interesovanja. Za ilustraciju ćemo apostrofirati sledeće sociologe koji su relevantni u pogledu elaboracije društvene moći. Braco Kovačević na pregnantan način čini distinkciju moći u filozofskom i sociološkom pogledu. U filozofskom smislu razlikuje tri modaliteta moći:

1. Moć kao puka moć koja ima vrijednosno neutralno i neinstrumentalizovano značenje;
2. Moć kao mogućnost ispoljavanja stvaralačkih sposobnosti;
3. Moć kao nadmoć, kao instrumentalizovana mogućnost vladanja, upravljanja, prisvajanja...i ugnjetavanja. Ovakva moć je utemeljena na sili, vlasti, nasilju i dominaciji.

Sa sociološkog aspekta posmatrano apostrofirani autor naglašava da je moć „Pojava koja proizlazi iz društvenog odnosa između pojedinca, grupe i društva, pojava koja ima svoje određeno značenje i funkciju.“

Pomenutim primordijalnim razlikama moći u filozofskom i sociološkom značenju, Braco Kovačević, dodaje i političku konotaciju moći „kao oblik sile i agresije koji se koristi uz protivljenje i otpor objekta nasilja.“

Nasuprot Braci Kovačeviću Mihailo Popović potencira razliku između psihološke i sociološke koncepcije moći. Psihološku koncepciju moći su po njegovom mišljenju eksplicirali Maks Veber, Talcot Parsons i Piter Blau. Paradigma navedenih definicija moći je Veberova koja označava „svaki stepen verovatnoće da se nametne svoja volja u jednom društvenom odnosu, uprkos otporu bez obzira na čemu počiva ova verovatnoća.“ No, glavni nedostatak psihološke koncepcije moći je u tome što ona ignoriše socijalni kontekst u kojem se moć uspostavlja i manifestuje. To je esencijalni razlog da se Mihailo Popović opredjeljuje za sociološku definiciju društvene moći: „Društvena moć je manje ili više strukturisan (instrumentalizovan) sistem nejednakih mogućnosti u donošenju relativno značajnih odluka.“

Ivan Šijaković lapidarnim riječima zastupa sociološku koncepciju moći uz konstataciju da ona sadrži antropološki fundament: „Moć se može odrediti kao sposobnost pojedinca ili grupe da nametne određene interese i volju u odgovarajućim uslovim i različitim instrumentima.“

Identično sociološko tumačenje društvene moći susrećemo i kod Milovana Mitrovića: „Društvena moć je uspostavljen društveni odnos nejednakosti među pojedincima i grupama koji jednima daje veće mogućnosti nego drugima da donese odluke od interesa za druge a ne samo za sebe same.“

Ivan Kuvačić konfrontira Veberovo uže psihološko značenje moći i Marksovo šire sociološko objašnjenje moći. Za Maksa Vebera moć je „vjerojatnost da pojedinac ili grupa provedu svoju volju uprkos otporu“, a prema Karlu Marksu „klasni odnosi su odnosi moći jer je riječ o mogućnosti jedne klase da nametne svoje interese i svoju volju interesima i volji druge klase.“

Duško Vjenović nas s pravom usmjerava ka tome da je društvenu moć neophodno dovesti u kontekstualnu vezu sa materijalnim bogatstvom i svojinskim odnosima: „Značajan izvor društvene moći oduvijek su bili materijalno bogatstvo i svojina (naročito privatna). U društvu robnonovčane privrede novac je opšti simbol ekonomske moći kojim se po pravilu mogu pribaviti sva druga dobra.“

Ljubomir Tadić diferencira moć i društvenu moć pri čemu moć implicira prirodnu konotaciju, a društvena moć političku konotaciju: „Moć je nadmoćnost, ali nije svaka nadmoćnost i društvena moć. Moć je posjedovanje i raspolaganje društvenim dobrima, ali da bi ono dobilo društveni rang moći mora biti usredsređeno u rukama jedne društvene grupe ili društveno priznato.“

Prema Haroldu Lasvelu moć ima antropološku dimenziju s obzirom da se u njenom temelju nalazi kompenzacija kao primordijalno sredstvo transdiranja deprivacije koju osjeća pojedinac: „Moć treba da nadiđe nisku ocjenu vlastite ličnosti tokom promjene svog tretmana ili okoline u kojoj se djeluje.“

Iz svih apostrofiranih odrednica društvene moći proizlaze sledeće konstatacije:

1. Fenomen društvene moći je disperzivan što će reći da se njime ne bavi isključivo sociologija nego i ostale discipline, filozofija, psihologija, politologija i antropologija.

2. Iako im sociologija nije dala „imprimatur“ u vezi elaboriranja društvene moći pomenute discipline to ignorišu. Svjedoci smo njihovog „imperijalističkog pohoda“ prema sociologiji oduzimajući joj na toj osnovi područje izučavanja društvene moći kojim se u principu isključivo mora da bavi sociologija.

3. Navedeni autori u prvi plan stavljaju izučavanje društvene moći pri čemu se u drugi plan stavlja elaboriranje bliskog fenomena vlasti. Između njih u principu i ne postoji suštinska razlika s obzirom na ono upozorenje Maksa Vebera da sama vlast i nije ništa drugo do „institucionalizovana društvena moć.“

4. Društvena moć je totalni društveni fenomen i svaka njena redukcija na ekonomsku, političku, intelektualnu, informatičku i korporativnu moć predstavlja predimenzioniranu simplifikaciju.

5. Kada je riječ o pojmovnoj operacionalizaciji društvene moći između prezentovanih sociologa postoje principijelne razlike tako da je teško očekivati da će među njima u tom pogledu doći do konsenzusa.